

Lärohandledning

Havet är din bästa kompis

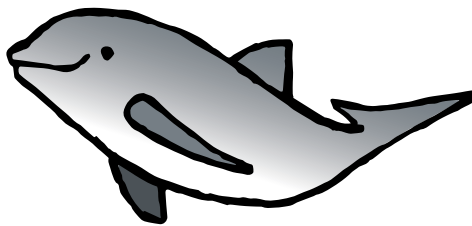
Inledning

Det här är en lärarhandledning till boken *Havet är din bästa kompis* som är utgiven av stiftelsen Voice of the Ocean i samarbete med Lasse Åberg. Boken vänder sig främst till barn i åldern 6 till 9 år, men kan givetvis även läsas av äldre barn.

I lärarhandledningen får du som lärare förslag på hur du kan arbeta med boken i klassrummet. Du får tips på olika sätt att introducera, läsa och bearbeta boken. Använd dig gärna av tipsen rakt av om de passar dig och dina elever, eller inspireras av dem när du skapar egna övningar och aktiviteter. Sist i lärarhandledningen finns ett aktivitetshäfte. Det består av kopieringsunderlag med uppgifter och pyssel. Du kan välja att kopiera hela häftet till eleverna eller enstaka sidor, beroende på hur du väljer att använda materialet.

För att läsa och uppskatta *Havet är din bästa kompis* behöver eleverna inga förkunskaper. Däremot innehåller boken vissa ord och begrepp som kan vara svåra för en del elever. Exempel på sådana ord nämns i olika avsnitt av lärarhandledningen.

På www.skitinteisjön.nu finns en digital version av *Havet är din bästa kompis*, inläst av Lasse Åberg. Där finns även filmer, spel och annat material till boken. Där hittar du också denna lärarhandledning samt aktivitetshäftet. Vissa av övningarna i aktivitetshäftet finns digitalt.

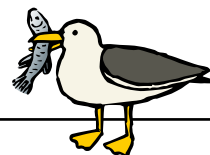

Koppling till läroplanen

Miljöperspektivet är ett av de övergripande perspektiv som ska genomsyra undervisningen i förskoleklass och grundskola. Att lyfta fram havets betydelse för oss människor kan med andra ord passa i många olika sammanhang. Att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt är dessutom ett av de globala målen.

Här är exempel på mer specifika kopplingar till några utvalda ämnen. Citaten kommer från syftesbeskrivningarna i Lgr22 för respektive ämne.

- **Biologi:** Undervisningen i ämnet biologi ska syfta till att eleverna utvecklar nyfikenhet på och intresse för att veta mer om sig själva och omvärlden. Eleverna ska därför ges möjligheter att ställa frågor om naturen och människan utifrån egna upplevelser och aktuella händelser.
- **Geografi:** Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om miljö- och utvecklingsfrågor kopplade till klimatförändringar, människans tillgång till och användning av naturresurser, samt befolkningsfrågor och levnadsförhållanden i olika delar av världen.
- **Svenska:** Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Voice of the Ocean

Stiftelsen Voice of the Ocean grundades 2019 med syftet att bedriva, stödja och främja forskning och kunskap. Genom att kommunicera och sprida information vill vi öka engagemanget för havet.

Vi vill ge stöd till och skapa förutsättningar för utbildning, och med det göra kunskap mer tillgänglig för barn och ungdomar. Vi vill öka intresset och ett engagemang för havet och vad som händer i och kring det.

Vi tror på goda exempel, berättelser om framsteg och hur vi som människor aktivt kan göra skillnad.

Voice of the Ocean

www.voiceoftheocean.org

Förbered läsningen – så här kan du introducera boken

Här är olika förslag på hur boken kan introduceras, i syfte att väcka nyfikenhet och aktivera tankar och förkunskaper. Välj det eller de förslag som passar bäst i din klass.

Bokens omslag och titel

- Visa omslaget för eleverna. Vad föreställer det? Vilka tankar väcker det?
- Läs upp titeln. Vilka tankar väcker den? På vilket sätt kan havet vara en kompis?
Hur är en kompis – och hur ska man själv bete sig mot en kompis?
- Vad tror eleverna boken kommer att handla om?

Första uppslaget

- Visa bilden på sidan 5 och fråga vad eleverna tänker när de ser bilden. Visst är det häftigt att jorden består av så mycket hav!
- Vilka hav känner eleverna till? Högläs gärna det som står om de fem världshaven på sidan 44.
- Fråga om eleverna känner till vilket hav som är närmast platsen där de bor.
Berätta gärna lite om det havet.

Tankar om havet

- Vad har eleverna för egna erfarenheter av hav eller sjöar? Vad brukar de göra på havet eller sjön?
- Vad kan man göra mer på havet eller sjön? Vad skulle eleverna vilja göra?

Fem saker jag jag gillar med havet

- Låt eleverna göra uppgiften "Fem saker jag gillar med havet" i aktivitetsheftet. När eleverna har fyllt i de saker de gillar bäst med havet kan de få läsa upp för varandra i mindre grupper eller i klassen.
- Om eleverna inte kan skriva kan de få berätta för varandra.

Inspirationsfilm

- Fråga klassen hur det ser ut under havsytan. Vad finns där?
- Visa den fyra minuter långa inspirationsfilmen som finns på www.skitinteisjön.nu och låt eleverna följa med ner under ytan och se fiskar, maneter, koraller och dykare.

Tips!

En bild av jorden som kan vara spännande att visa i klassrummet är "Den blå pärlan" (The blue marble). Bilden togs av besättningen på Apollo 17 under deras flygning från jorden mot månen och blev världsberömd när den publicerades på julafton 1972. I boken *Den lodande människan* (2022) berättar Patrik Svensson att bilden fått sitt namn på grund av att nästan allt på bilden är blått. "Det är det djupblå havet som ger jorden dess färg, som skänker den dess särprägel och dess skönhet. [...] Den himlakropp vi brukar kalla vår är i själva verket en havets planet", skriver han.

Läs boken – tre förslag på hur du kan lägga upp läsningen

Boken kan läsas på olika sätt, beroende på hur mycket tid du planerar att lägga på läsningen och på elevernas ålder och förkunskaper. På de kommande sidorna beskrivs tre olika förslag på hur läsningen kan läggas upp. I första förslaget högläser du hela boken för klassen, i det andra arbetar ni med ett antal utvalda uppslag och i det tredje läser eleverna hela eller delar av boken på egen hand. Ett alternativ till att du högläser är att klassen får lyssna och titta på den digitala versionen av boken, inläst av Lasse Åberg.

FÖRSLAG 1: Läs hela boken

Om du väljer att läsa hela boken är ett tips att läsa den i etapper. I det här förslaget läser ni boken i två etapper och gör därmed ett stopp efter ungefär halva boken, då eleverna får diskutera det lästa och eventuellt göra andra aktiviteter kopplade till innehållet. Ett allmänt tips kan vara att låta eleverna få titta en stund på bilderna på varje uppslag innan du högläser texten. Bilderna kan också användas som stöd under läsningen.

Läs till sidan 21

Den första delen av boken handlar mycket om varför havet är så viktigt för oss människor. Eleverna får bland annat lära sig att allt liv från början kommer från havet – och att havet nästan kan trolla.

Introduktion

Gör något eller några av förslagen på hur boken kan introduceras på sidan 5 i lärarhandledningen innan du börjar läsa. Ta eventuellt upp några av de svåra orden och förklara dem.

Frågor att diskutera efter läsningen

- Vad var roligast eller mest intressant i den här delen av boken?
- Vilka av bilderna tyckte ni mest om?
- Var det något som förvånade er eller som ni vill fråga om?
- Varför är havet så viktigt för oss människor? Finns det andra saker än de som nämns i boken som är bra med havet?
- Vad menas egentligen med att allt i haven hänger ihop?
- Skulle ni vilja (och våga!) åka ner i Marianergraven i en ubåt?
- Borde vi utforska mer av havsdjupen och lära oss ännu mer om vad som finns under ytan?

Fler aktiviteter

Till den här delen av boken kan flera av uppgifterna i aktivitetshäftet passa. Det finns till exempel bilder ur boken som eleverna får färglägga.

Svåra ord i den här delen av boken

Kontinenter (s. 4) – Större sammanhängande landmassor. Jorden består av sju kontinenter: Afrika, Antarktis, Asien, Australien, Europa, Nordamerika och Sydamerika. • **Bakterier** (s. 7) – Mycket små organismer som bara består av en enda cell utan kärna. Bakterier finns både i våra kroppar och runt omkring oss. • **Mikroorganismer** (s. 7) – Organismer som är så små att vi inte kan se dem med blotta ögat, utan bara i mikroskop. Bakterier är exempel på mikroorganismer. • **Organismer** (s. 7) – Levande varelser, djur eller växter. • **Manet** (s. 13) – Ett nässeldjur som lever i havet. Vissa maneter kan vara farliga för människor men de flesta är helt ofarliga. • **Ekosystem** (s. 13) – Alla organismer som lever i ett visst område, till exempel en sjö, bildar tillsammans med sin omgivning ett ekosystem. • **Alger** (s. 14) – Det finns många sorters alger, men de flesta lever i vattnet. Man kan likna alger som havets växter. Många vattenlevande djur äter alger. • **Ytvatten** (s. 21) – Det vatten som finns på ytan i sjöar och hav.

Läs till sidan 43

Den andra delen av boken ger exempel på sådant man inte bör göra mot havet, men beskriver också allt spännande som finns att upptäcka i havet.

Introduktion

Innan ni läser vidare i boken kan du fråga eleverna vad man inte bör göra mot havet. Fråga även om de har fiskat någon gång. Det är roligt – men en sak vi behöver tänka på för att ta hand om havet är att inte ta upp för mycket fisk. Visa gärna den korta filmen "Fiska rätt fiskar" på www.skitinteisjön.nu.

Frågor att diskutera efter läsningen

- Vad var roligast eller mest intressant i den här delen av boken?
- Vilka av bilderna tyckte ni mest om?
- Var det något som förvånade er eller som ni vill fråga om?
- Vilka dumma saker ska man inte göra mot havet? Varför ska man inte göra dessa saker?
- Finns det andra saker man heller inte ska göra mot havet?

Fler aktiviteter

Längre fram i lärarhandledningen finns förslag på uppgifter att göra när eleverna har läst ut hela boken.

Svåra ord i den här delen av boken

Reningsverk (s. 22) – En anläggning där vattnet som kommer från våra avlopp renas innan det släpps ut i naturen igen. • **Vrak** (s. 24) – Gamla, skadade fartyg som sjunkit till havsbotten. • **Fossiler** (s. 25) – Rester efter mycket gamla djur och växter. • **Foder** (s. 28) – Mat som man ger till djur. • **Näring** (s. 30) – Ämnen som djur och växter behöver för att kunna leva och växa. • **Algblomning** (s. 30) – När alger växer väldigt snabbt, oftast nära vattenytan där de får mest sol, vilket förvandlar vattnet till en illaluktande sörja. När det är algblomning ska man inte bada eftersom algerna kan vara giftiga.

FÖRSLAG 2: Läs utvalda uppslag

Ett annat sätt att läsa och arbeta med boken är att välja ett antal uppslag. I det här förslaget har åtta uppslag valts ut. Urvalet är gjort för att både få med uppslag som berättar om varför havet är viktigt och sådana som berättar om vad man inte bör göra mot havet. Till flera av uppslagen finns även uppgifter i aktivitetshäftet.

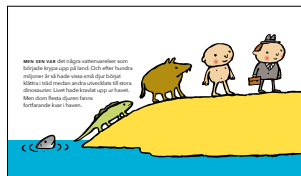
Arbetsgång

1. Läs uppslag 1–4. Låt eleverna titta på bilderna, högläs texten, förklara svåra ord och fånga upp funderingar och frågor.
2. Ta en paus och låt eleverna diskutera med varandra eller tillsammans i klassen:
 - a. Vad var det roligaste eller mest intressanta på de här sidorna?
 - b. Vilka av bilderna tyckte ni mest om?
 - c. Var det något som förvånade er eller som ni vill fråga om?
 - d. Varför är havet så viktigt för oss människor?
 - e. Finns det fler saker som är bra med havet än de som nämns i boken?
3. Låt eleverna göra någon eller några av uppgifterna i aktivitetshäftet som passar till de uppslag de läst. Om du vill kan ni även titta på någon av de korta filmerna på www.skitinteisjön.nu, till exempel filmen "Resursen havet, för människan".
4. Läs uppslag 5–7. Låt eleverna titta på bilderna, högläs innehållet, förklara svåra ord och fånga upp funderingar och frågor.
5. Ta en paus och låt eleverna diskutera med varandra eller tillsammans i klassen:
 - a. Vilka dumma saker ska man inte göra mot havet?
 - b. Varför ska man inte göra dessa saker?
 - c. Finns det andra saker man heller inte ska göra mot havet?
6. Läs uppslag 8 och låt därefter eleverna göra något eller några av förslagen på uppgifter i nästa del av lärarhandledningen, "Efter läsningen".

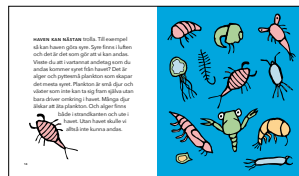
Uppslag

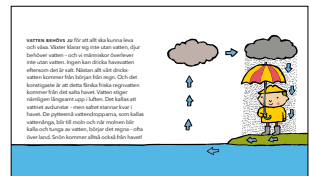
1. Sidorna 6–7.

2. Sidorna 8–9.

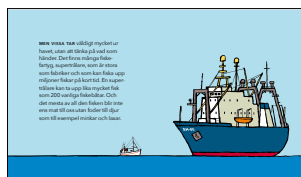
3. Sidorna 14–15.

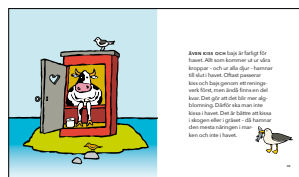
4. Sidorna 18–19.

5. Sidorna 22–23.

6. Sidorna 28–29.

7. Sidorna 32–33.

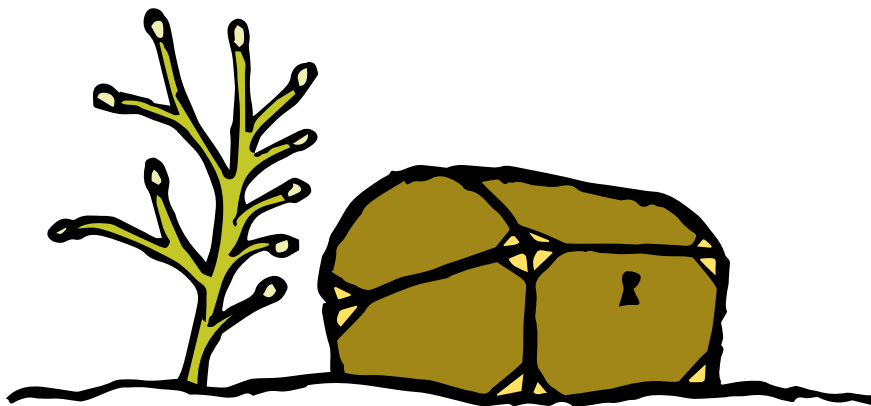

8. Sidorna 42–43.

FÖRSLAG 3: Eleverna läser hela eller delar av boken på egen hand

Om eleverna kan läsa är ytterligare ett förslag att eleverna får läsa hela eller delar av boken på egen hand. Här är några förslag på hur läsningen kan läggas upp:

- Högläs de första sidorna för klassen. Ta en kort paus och diskutera tillsammans det ni har läst. Vad handlar boken om? Är det något särskilt eleverna fastnat för? Varför är havet så viktigt för oss människor? Är det något eleverna vill fråga om? Låt eleverna därefter läsa vidare på egen hand.
- Eleverna kan få läsa boken tyst för sig själva eller turas om att läsa högt för varandra i par eller mindre grupper.
- Ge gärna eleverna i uppgift att ta en paus någon gång under läsningen och tillsammans i par eller grupper sammanfatta det de läst. De kan även få anteckna frågor på sådant de inte förstår eller sådant de skulle vilja prata mer om efter läsningen.

Efter läsningen – olika sätt att följa upp läsningen

Här är olika förslag på aktiviteter att göra efter läsningen. Välj det eller de förslag som passar bäst i din klass.

Vad vill eleverna göra för att ta hand om havet?

Boken avslutas med en fråga till läsaren – vad vill du göra för att ta hand om havet? Ett sätt att följa upp läsningen kan vara att låta eleverna få berätta vad de vill göra.

- I aktivitetshäftet finns en uppgift där eleverna ska skriva och rita vad de kan göra för att havet ska må bra.
- Om de inte kan skriva kan ni göra uppgiften tillsammans i klassen. Låt eleverna komma med förslag som du antecknar.

Hitta havsdjuren

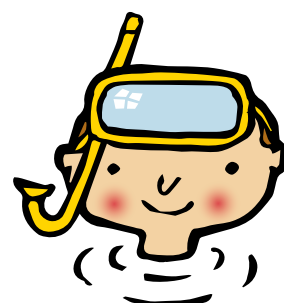
Ytterligare en uppgift att göra efter läsningen är att låta eleverna i par få leta efter bilder på havsdjur i boken.

- I aktivitetshäftet finns ett kopieringsunderlag med åtta bilder på olika havsdjur. När eleverna har hittat samma bild i boken sätter de ett kryss i rutan under bilden på kopieringsunderlaget.
- Beroende på elevernas ålder kan de även söka information om djuren. Låt paret välja det havsdjur som de är mest nyfikna på och söka information om det. De kan få göra en affisch där de ritat bilder på djuret och skriver fakta. Sätt upp affischerna i klassrummet och låt grupperna få berätta om sina havsdjur för varandra.
- På <https://www.havet.nu/livet/> kan de leta information om de olika arterna.

Gör en frågesport

Om eleverna kan skriva kan de få göra en frågesport med frågor där svaren ska finnas i boken.

- Dela in klassen i mindre grupper. Varje grupp får i uppgift att göra 4–5 frågor. Exempel på frågor kan vara:
Vad kallas de små djur och växter som inte kan ta sig fram själva utan bara driver omkring i havet? • *Hur mycket mer vatten än land finns det på vår planet?* • *Varifrån kommer allt liv från början?* • *Vad kallas de stora fartyg som kan fiska upp miljoner fiskar?* • *Vad kallas det när havet blir en brungrön illaluktande sörja?* • *Varför kan vi människor inte dricka havsvatten?*
- Samla in alla frågor. Dela in klassen i nya grupper. Läs upp frågorna en efter en (hoppa över frågor som dyker upp flera gånger) och låt eleverna skriva ner sina svar.
- Gå igenom frågorna och svaren tillsammans.

Pyssel och spel

I aktivitetshäftet och på sajten www.skitinteisjön.nu finns pyssel och spel som knyter an till boken på olika sätt, och som kan passa att göra när eleverna har läst och arbetat med boken.

Klassen lär sig mer om havet

Läsning av boken kan vara ett utmärkt sätt att inleda ett lite längre arbete om havet. På www.skitinteisjön.nu finns ett antal filmer som berättar om havet ur olika perspektiv. Alla filmer inleds med att Lasse Åberg berättar kort. Därefter intervjuas forskare och andra kunniga personer. Filmerna kan vara för svåra för elever på lågstadiet, men kan passa för äldre elever eller ge dig som lärare inspiration till din undervisning. Här är några exempel filmer:

- "Vi skiter i havet": Om övergödning och vad vi kan göra åt den.
- "Östersjön – ett museum": Om vad man kan hitta på Östersjöns botten, till exempel vrak från olika tider.
- "Vem äger havet?": Om hur människan har sett på – och ser på – havet och fiskarna.
- "Var hamnar fångsten?": Om var all fisk som dödas varje år tar vägen.

Tips!

Här är förslag på andra böcker som också handlar om havet om du vill att klassen ska få läsa fler böcker på samma tema: *Hajbarnet* av Barbro Lindgren och Charlotte Ramel, *Den otroliga boken om havets djur* av Tom Jackson, *Mina första fiskar* av Emma Jansson, *Lätta fakta om livet i havet* av Fiona Patchett och *100 fantastiska fakta om havet* av Jerome Martin m.fl

Ett annat tips till undervisningen är *Deep Sea Reporter*, ett digitalt, oberoende nyhetsmagasin med fokus på havet. Titta gärna in här med jämna mellanrum för att se om du hittar intressanta reportage som du kan använda i undervisningen.

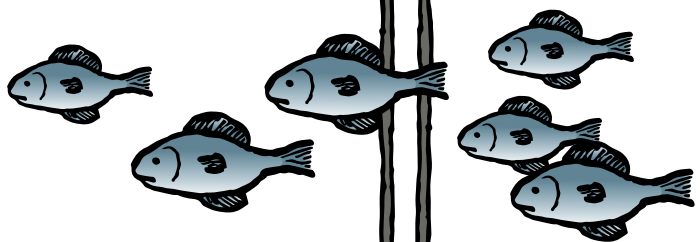

www.deepseareporter.se

Aktivitetshäfte

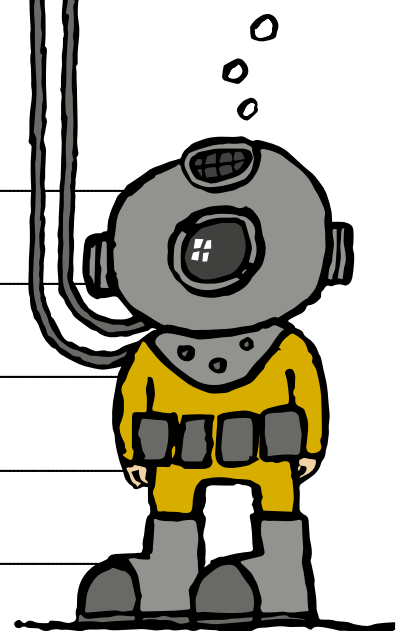

Jag heter:

Fem saker jag gillar med havet:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

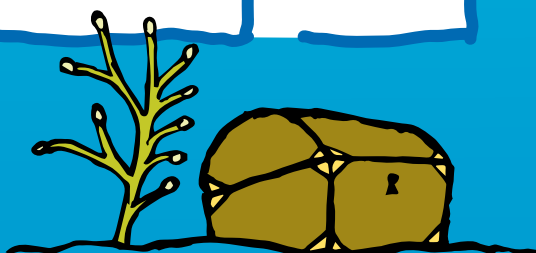
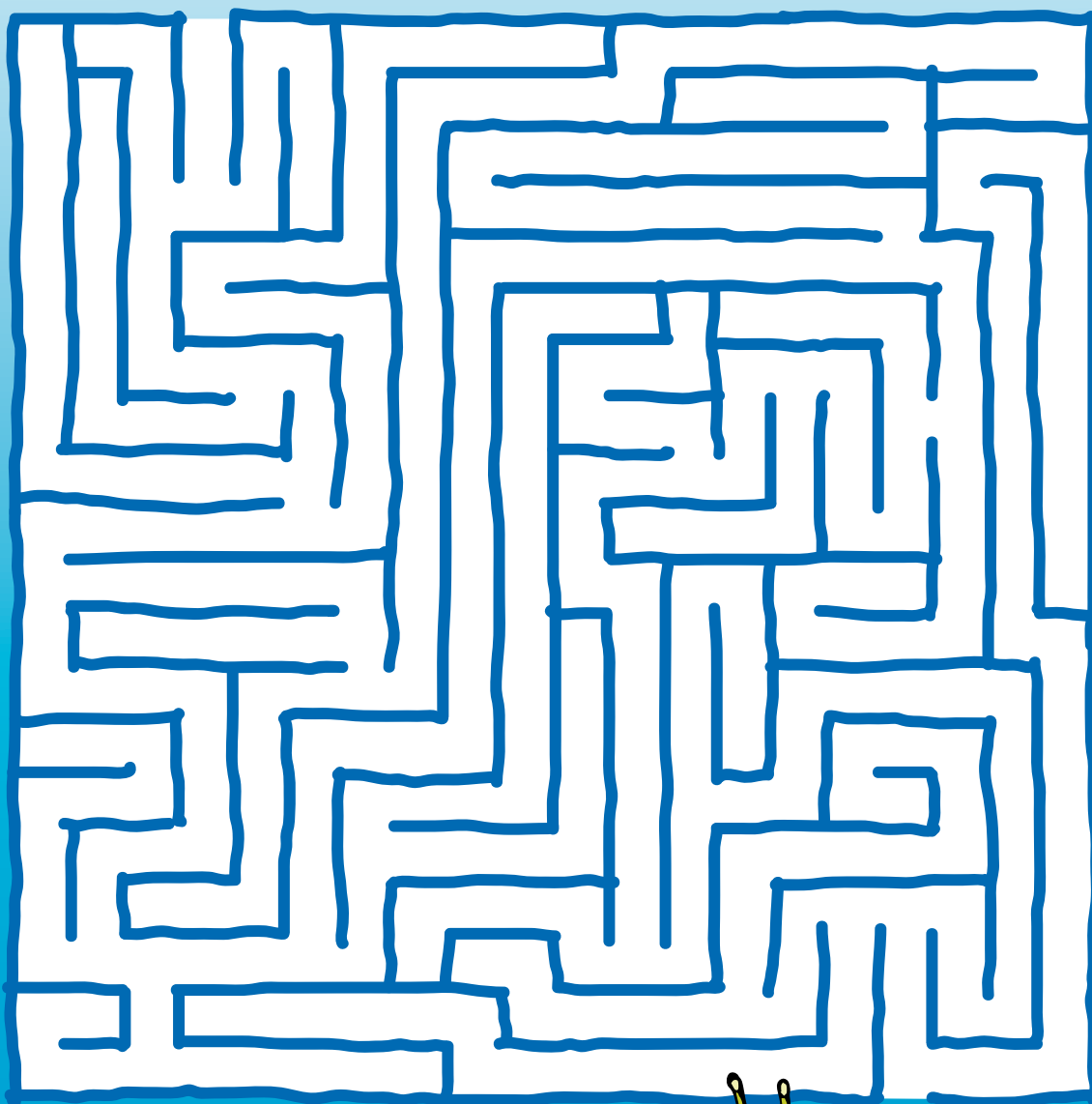

Färglägg

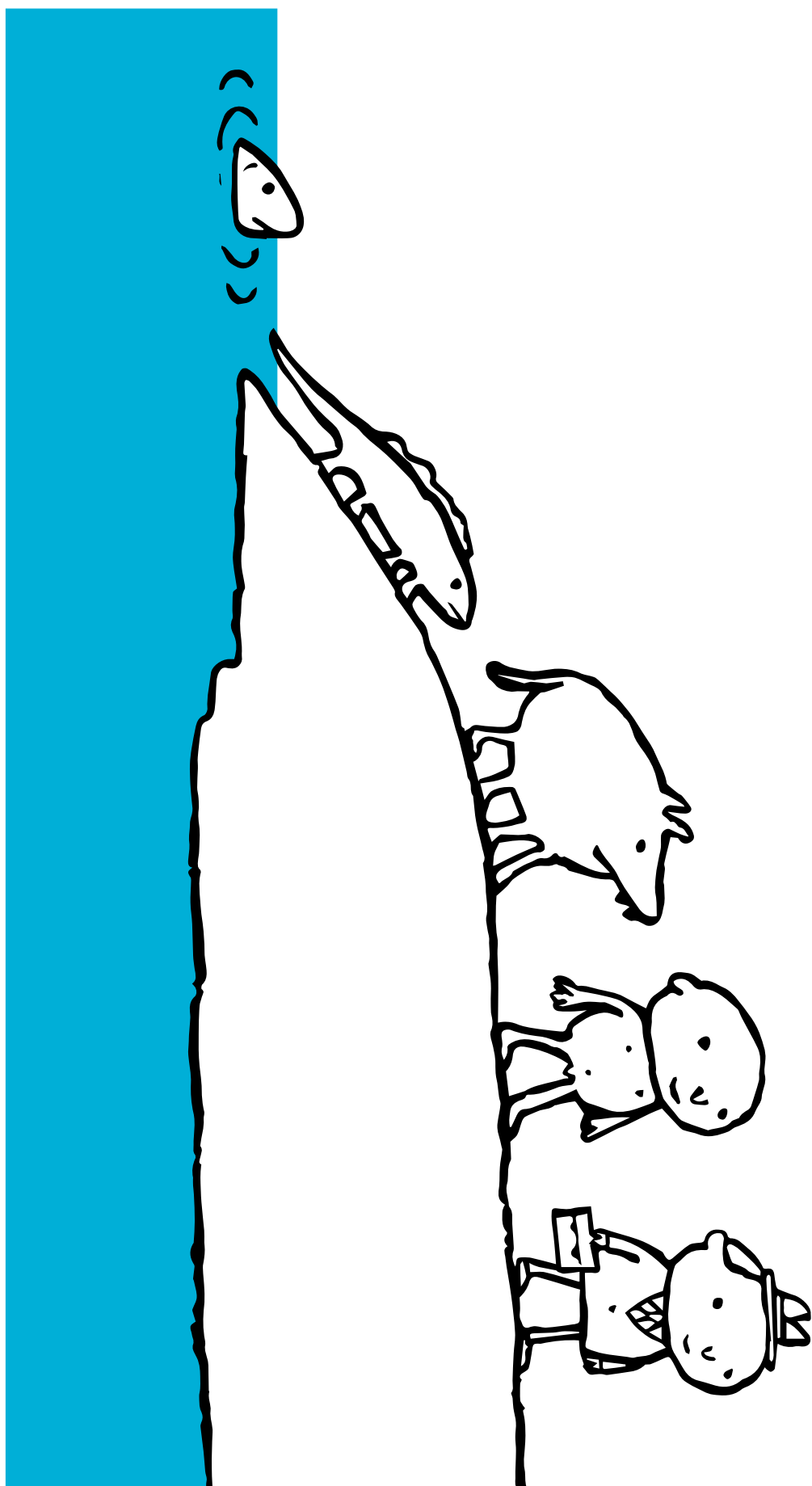

Var är skatten?

Kan du hjälpa dykaren att hitta vägen till skattkistan?

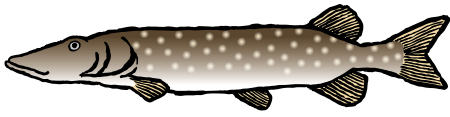

Färglägg

Hitta de sex olika havsdjuren

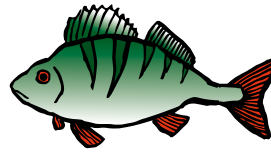
Namnen kan stå både liggande och stående.

gädda

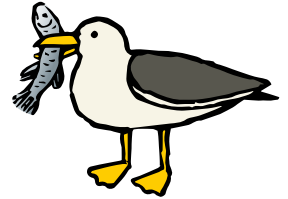
krabba

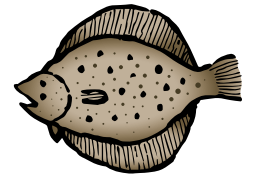
abborre

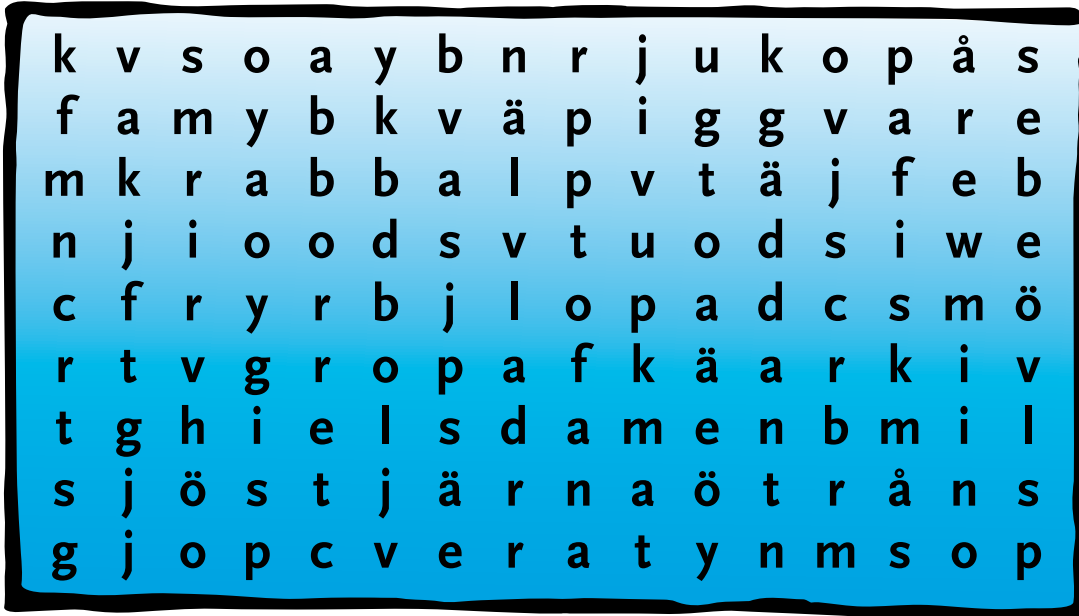
sjöstjärna

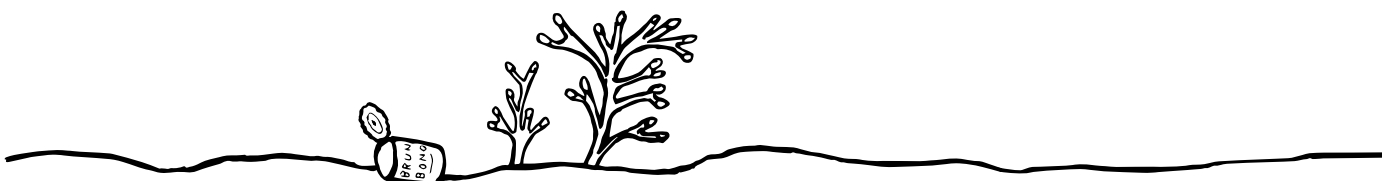
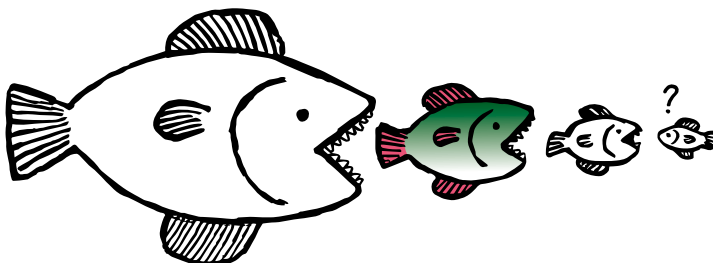
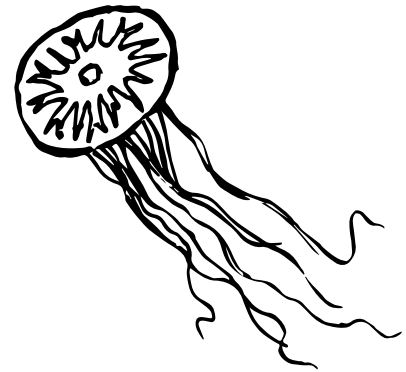
fiskmås

piggvar

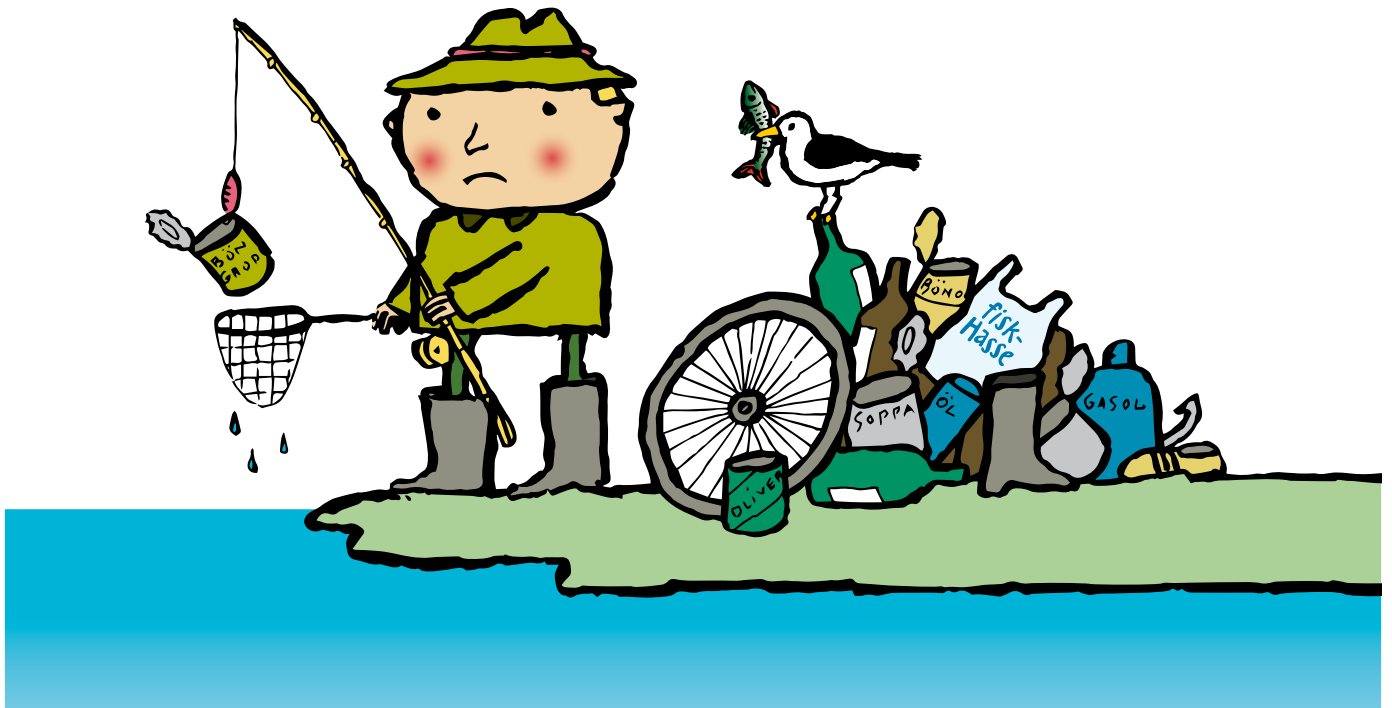
Färglägg

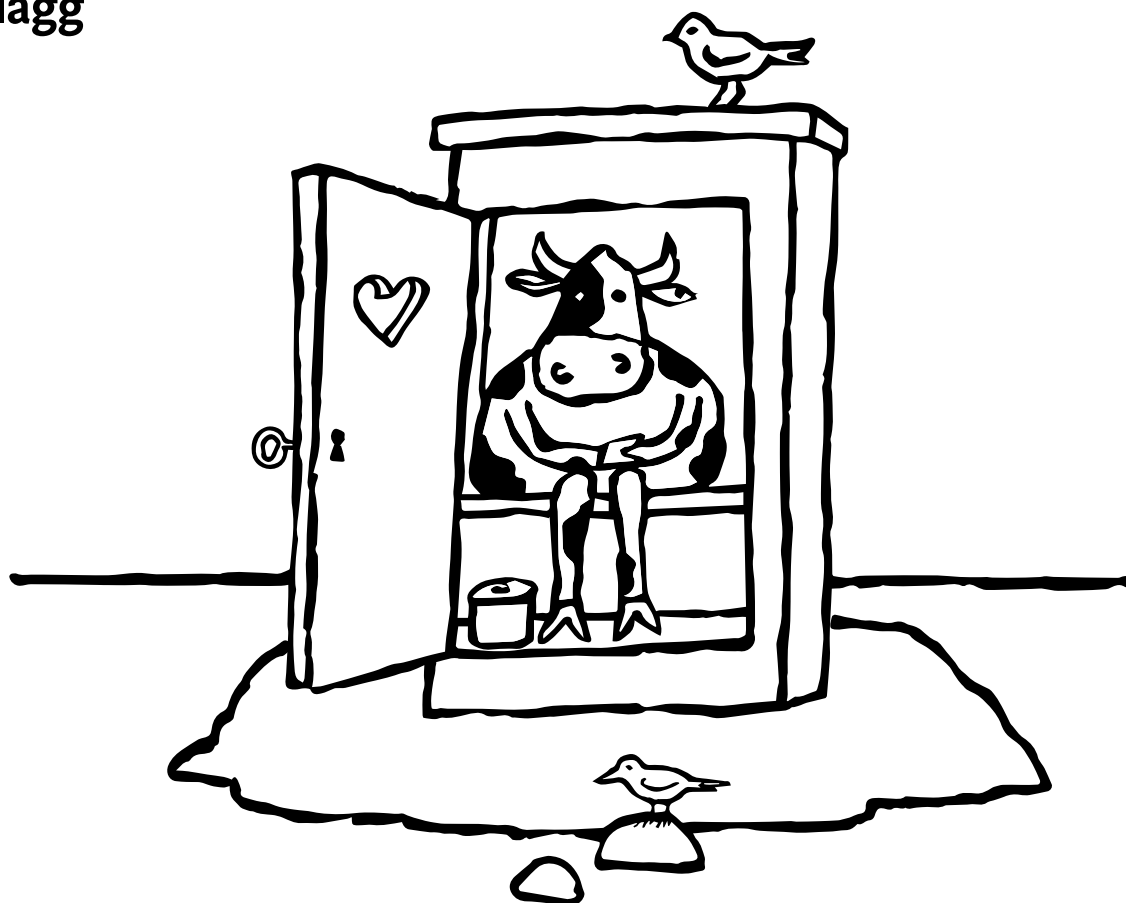
Finn fem fel

Fem saker har försvunnit på den understa bilden.

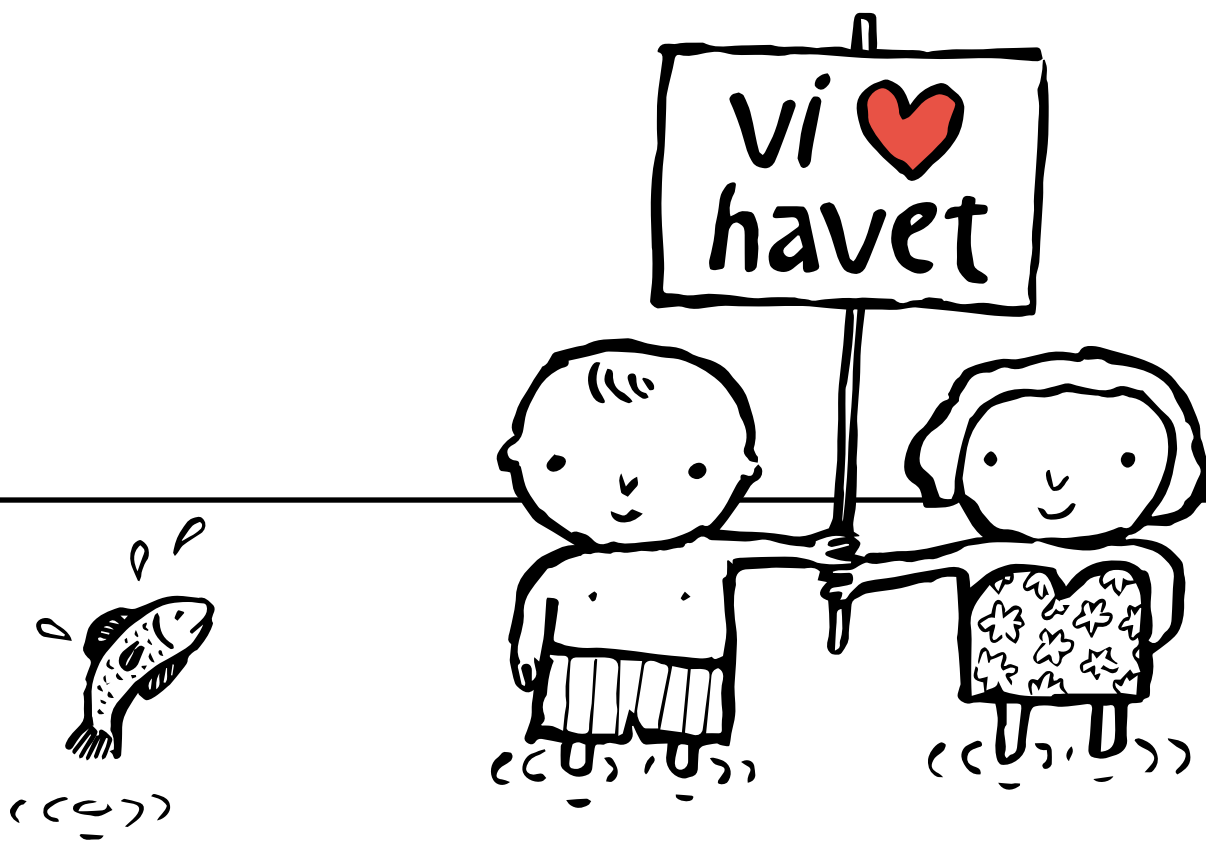
Kan du upptäcka vilka?

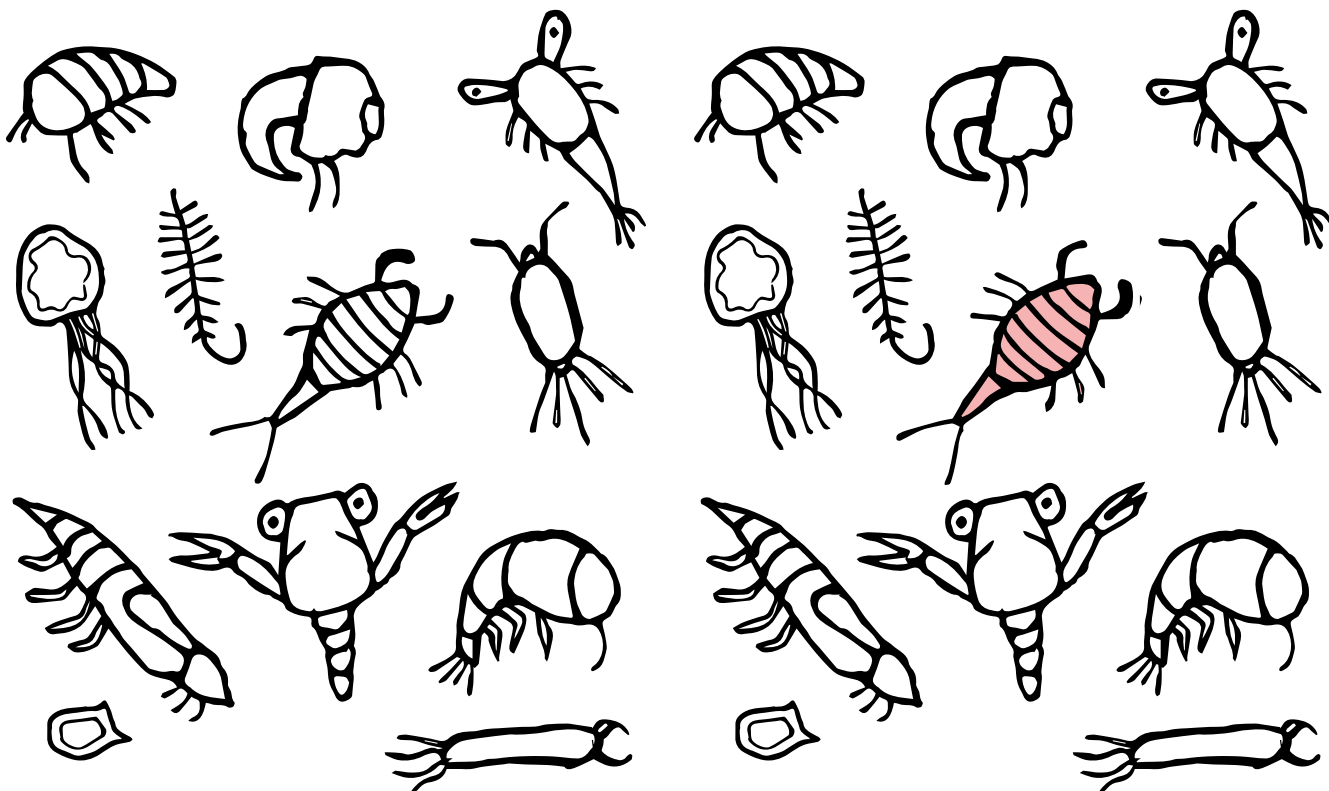
Färglägg

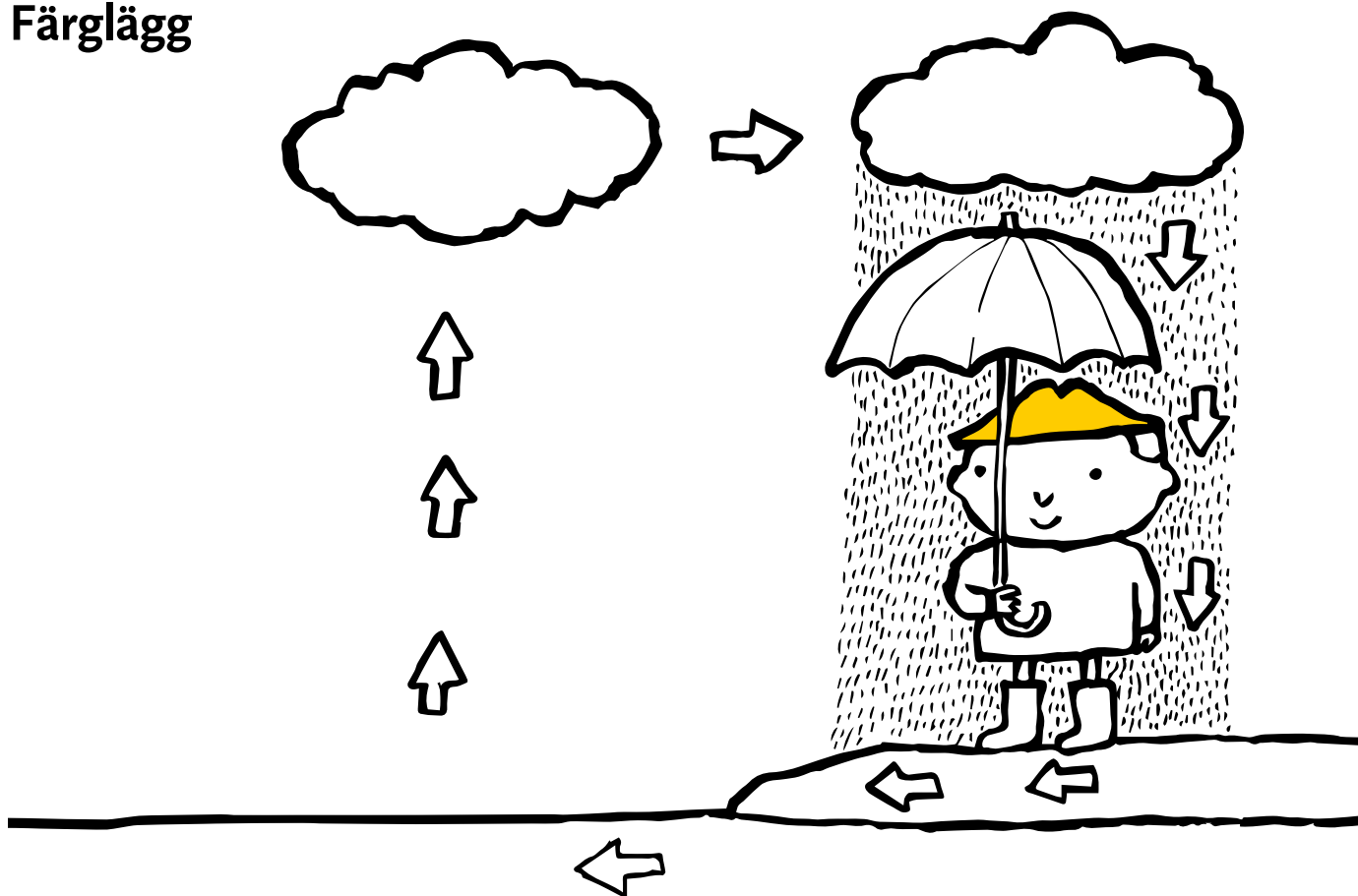
Färglägg

Färglägg

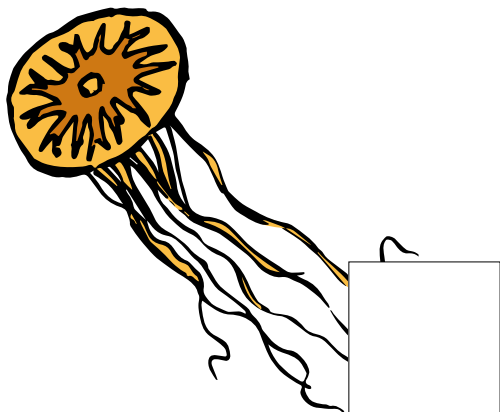

Färglägg

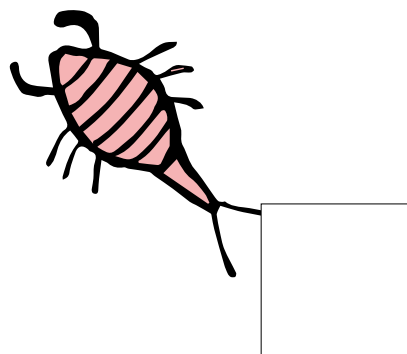

Hitta havsdjuren

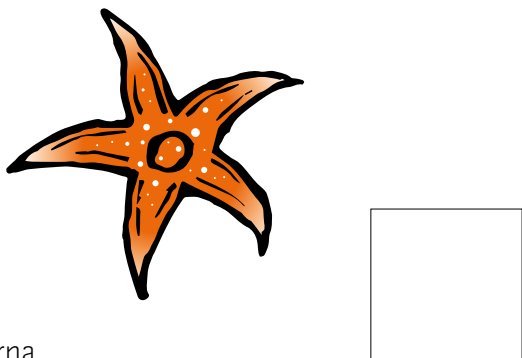
Kryssa i rutan om du hittar havsdjuret i boken.

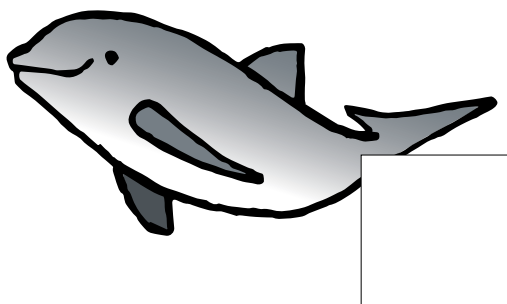
manet

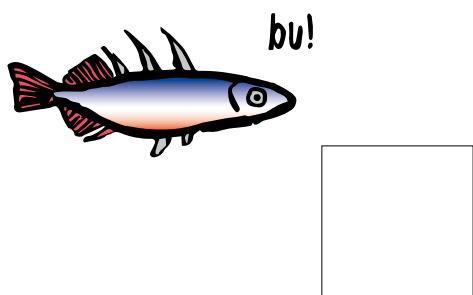
plankton

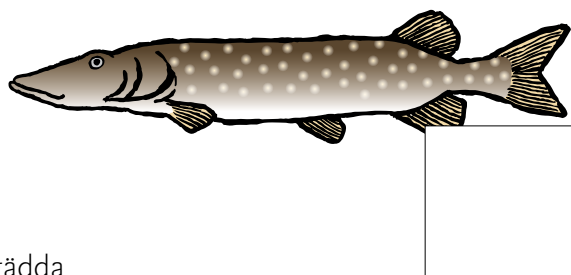
sjöstjärna

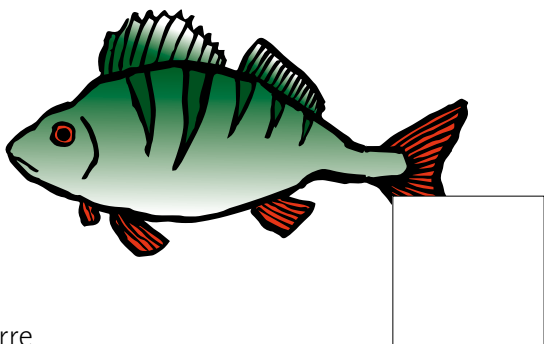
delfin

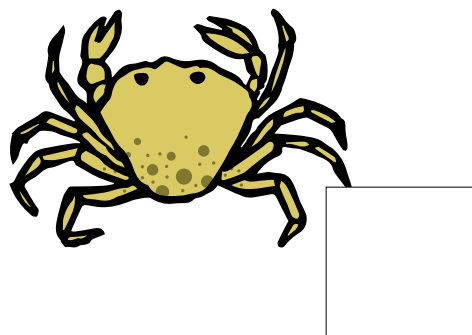
spigg

gädda

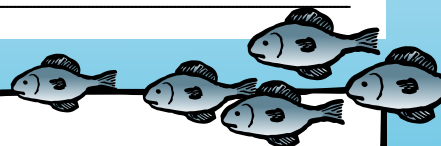
abborre

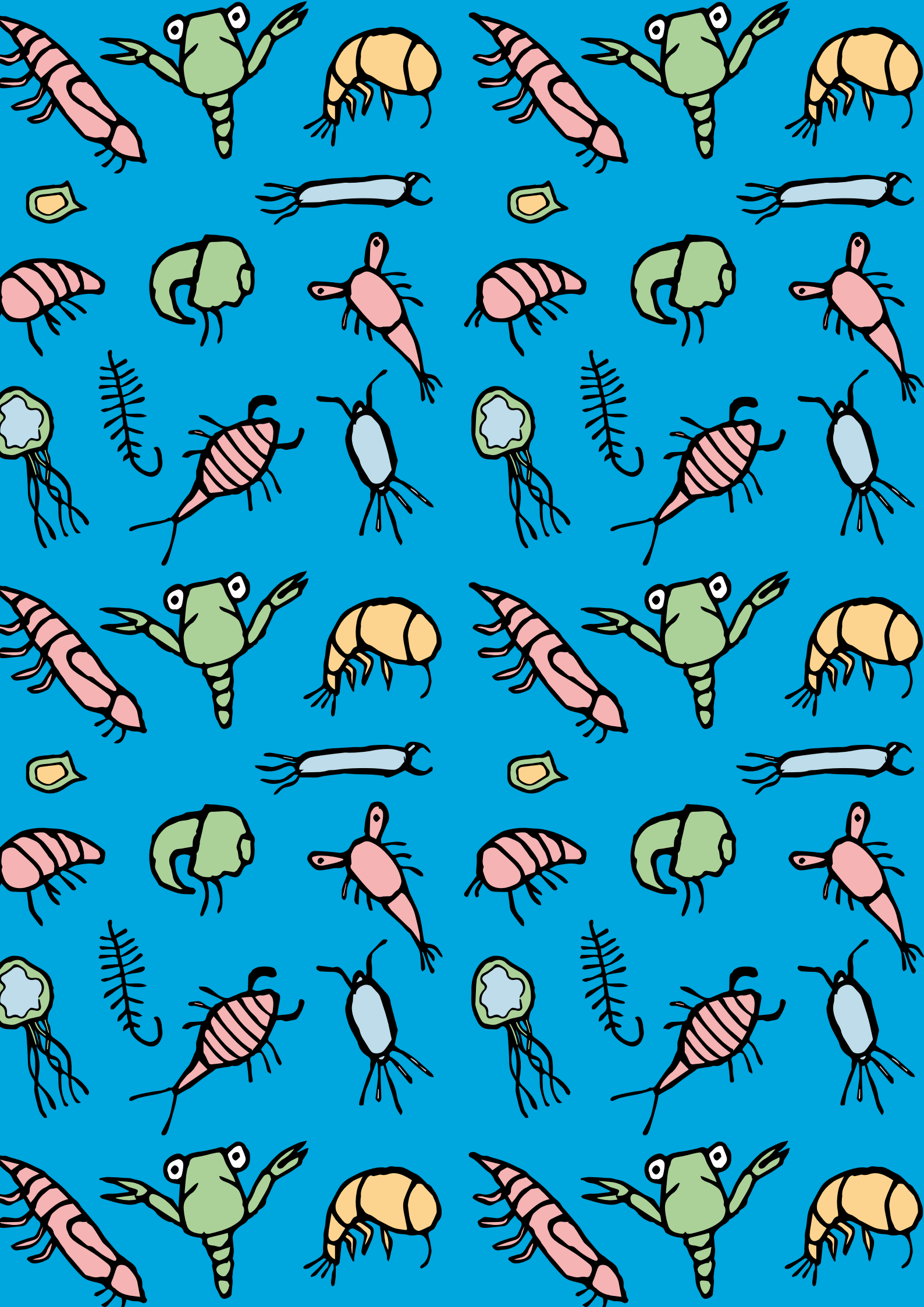

krabba

Vad kan du göra för havet?

Skriv och rita vad du kan göra för att havet ska må bra!

A large, empty rectangular box with a black border, intended for drawing. It occupies the lower two-thirds of the page.

I *Havet är din bästa kompis* ritar och berättar Lasse Åberg den fantastiska historien om livet under ytan och hur vi kan ta hand om våra hav. Lärarhandledningen riktar sig till dig som vill arbeta med boken i klassrummet tillsammans med eleverna. Här får du många handfasta förslag på hur du kan introducera, läsa och bearbeta boken. Lärarhandledningen innehåller också flera färdiga kopieringsunderlag med uppgifter och pyssel.

Här hittar du allt material som du antingen kan beställa eller ladda ned.

”Man kan säga att havet är människans bästa kompis. Och sin bästa kompis måste man ju vara snäll emot, eller hur?”

Lasse Åberg

